

ACC. N:R M. 9795 : 1-13.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Skåne Upptecknat av: Herman Nilsson
Härad: V. Göinge Adress: Skattena bot. 231, Hälsöskolan
Socken: Stoby Berättat av: _____
Uppteckningsår: 1945 Född år 1877 i Skånska förs.

Bröllop och bröllopseder.

s. 1-13 L.u.F. 52.

Skriv endast på denna sida!

Bröllop och Bröllopssekel

De alla familjefester som firades i Göringe var bröllop den viktigaste. Enda fram i mediet av det senaste gångna århundradet kunde en sådant säcka en hel vecka. Man kan därför lätt förstå att stora tillrustningar måste vidtagas. Dessa tog sin början långt i förväg och liknade de tillrustningar, som man brukade vidtaga då julen firades. Var det en förmögen gård i vilken högtidligheterna skulle firas måste de vidtagas i betydliga proportioner. Det hörde sålunda ^{ihop} till vanligheterna att man slaktade ett par kor eller ovar, en litnande antas svin, får och fjäderfä. Beträffningen tog också en del av det: anspråk, och vad bryggden beträffar, hörde det ingalunda till sällsyntheterna att man måste försä sig med ett par tunnor öl, utom överskottet. Det hörde i regel till att bröllopet skulle hållas i brudens hem. Hennes föräldrar hade att bekosta det hela. Men i fråga om gamla tiders gillsteförhållande så var också en gängse sed att gillstefolket skulle hava förning med sig gillen, bröder

LUF 52

i stora träaskar, sov i orlänga askar bakt ringrynsgöt
i popparformar m.m. och detta nedpackades i läder eller
skimpåsar, så "förmingspåsar," sådana såg jag i min
barndom i en gammal gård i Pärre Håstveda bycken,
och där fick jag upplysning om dessa påsars inlärnad och
gamla tiders gillesbruk.

Och i min barndom var det vanligt med stora bröllop
på bondbygden bland de förmögna bönderna och de kunde
då vara i tre dagar med eftergille som sista reprisen kallades,
och många gjorde bröllop, så de kunde det ekonomiskt tvingat
efter, och var där många dottrar som skulle giftas, som
försädrarna och de själva ville ju bli gifta, så var det dyggt
nog med stora bröllop.

Vid ombordstegen till bröllopsgårdens bjöds gästerna på brännvin
och göt samt längre fram på kaffe. Nera avlägset boende
inbode i ett särskilt rum en bättre måltid. Under hela tiden var
bruden osynlig. Hon fick inte visa sig förrän allt var färdigt
och man skulle bege sig i väg till kyrkan. Hon var iklädd

kerona och blöja, i varje by fanns vanligtvis någon kvinna som var skicklig att kläda brudar. Vid alla dylika tillfällen var hon alltid. Utanför kyrkan stannade läget. Brudgummen skyddade bort och vid hennes sida vandrade de in i kyrkan, utanför vilken en större äreord reser. Vid altaret stod prästen redo att emottaga de båda unga, som voro omgivna av sina närmasse, av turner och maskbåtar. Övrigt bröllopsfolk bänkade sig i kyrkan.

Vigselringarna var av guld. Ringarna voro värlade vid trolovningen som försigicks vid en stor fest i den trolovades hem. De värlade hade de godnaste guldringar, mindre silversade fick taga billigare ringar.

En del gifta hade enklare ringar av messing i vardagslag, och de kallades besparingsringar.

När brudparet kom från kyrkan hem till bröllopsgården, hade spelmännen spelat under vägen och under tonerna var en marsch fortsatte man till bröllopsgården. Vid trappan till gården höll spelmännen stilla och brudparet marscherade i tåten in i stugan, där middagsbordet stod dukat.

De nygifta hade nu att laga förris av om sättingarna.
Följde så prästen och prästinnan, föräldrar och två föräldrar,
sedan skulle de närmaste väsende släktingarna följa, men
här blev oflöst en lucka i frammarseken, åtminstone om det var
"gående bord". Ingen ville laga förris. Utan vidare tränga sig
fram till bordet ansågs att vara näsvis. Bäst till kvinnorna voro
svåra att få fram, och traktören, hade en användad list och
strömt för att i detta avseende lyckas. Tvänne männen voro
kruseniga, dock ej så som kvinnorna. Till varje sätt som
serverades skulle man och ha en eller två supar brännvin.
Det börde till god ton att kvinnorna skulle smaka på detta.
Vin serverades ytterst sällan men däremot flödade det över
av starkt, hembraggt öl. Såväl före som efter måltiden
sjöng man en psalm. Präst och blockare börde att söja för
att det gav en kristlig prägel. Vilket dock inte hindrade
att man efteråt samlade sig vid todelbordet och långpiporna,
där de äldre manne fördevo tiden med att röka, dricka
och språka. Prästen var som en far bland sällskapet.

Slom frände ju dem alla, och alla sågo de med vördnad upp till honom. Mot blockaren var man mindre noggrann. Där hade han en språk att sämmas och betraktas som herrskapskarl, men i regel var han i mängd och mycket beroende av bönderna, och hans lön var liten, han hade sin blockaregård, men som herrskapskarl tog han inte själv hand vid gårdens skötsel, så den fick förfalla. Så ordspråket gick, "att präst gör den pekade mot skyn men blockare gården, mot moken".

Under det de äldres på detta sätt fördevo tiden, varvid kvinnorna icke heller försummade att iaktta som språk, således de unga i "huset" eller om bröllopet anhölls på sommaren, å den med grönt bländade logon, till dans. Spehnmännen hade om tagt klämsmetterna från sig, och lagit till fiolerna i stället. Man svängde om med varandra i potka, malyka, och vals, de danser, som under nämnda tid voro mest i bruk. Dess emellan dansade man ring lekar, medan Spehnmännen vitade sig eller erbjöda traktering, även de skulle ha det av Fodderlagets. I hädriken ville de gärna ha de gamla

moet, och det var vanligt att se gamla gubbar och gummar deltaga i traditiöns nya virval, och goddyarna gjorde sitt till,

På småtimmarna hade man ett dansa kromon av bruden, vilket skedde under stort skärm och glans, de skulle dansa dansa bruden från flickorna, och brudgummen från pojkarne. Gång efter annan sökte sökte vät brud som brudgum att smyga sig ut ur den uppslupna kretsen, men lika ofta blevo de förhindrade därifrån. Slutligen märkte man dock att de försvarat. På söka dem i brudkammaren var töntöst. Men ungdomen soade sig ännu en stund innan de sökte vila.

Och det var mycket vanligt att de bäddade "syskonbäng" på golvet.

På ett större bröllop var hela byn en gästgivaregård både i fråga om staller och husum. Under senare tiden, senare man allmän brukade köra till bröllop medföljde "häradsängar," för vilka man måste hålla ett särskilt bord antingen i kök eller drängkammare.

Under bröllopsaftonen samlades ofta stora sällskap

utomför bröllopsgården. På gå och se bruden var ett folk
nära, i vilket till och med äldre deltog. Ofta sköt man med
bössa och pistoler eller också laddade man kummar med korn, som
man sprängde, så att lånet hördes vida omkring. Meningen med
denne slags samling var att få se brudparet för att sedan
med hurrarop hedra det. Med lämplig anförare i spetsen
sopade hela skaran tre gånger efter varandra brudparet - fram
Bak-ut på-a-ett fram! Dessa hade då att åtföljas av
Färmar och marschalkar eller brudpigor, och brudbrödrar, som
desser benämndes, med lys i händerna visa sig på trappan.
Sedan utbrast ledaren: "Leve brudparet," vilket åtföljdes av
tre taktfasta hurrarop. Under aftonens lopp kunde det hända
att de nygifna fingo visa sig flera gånger. Stundligen brukade
man också sopa fram Färmar och marschalkar.

Gävar till brudparet lämnades av västerna när de kom till
bröllopet. Till musiken instämmlades pengarna några gånger
under dansens gång, och brudens far betalade dem även
för musiken till och från kyrkan.

ACC. N:R M. 9795:8.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Maten var ett stort problem både från äldre tid och senare
 skulle det vara mycket mat, och god mat, och mata 30.
 smörgåsar, smör, bröd av många slag, grovt, färdigt, sås,
 pålägg kryddat, ättika till korv &c. tacka pössa, fläsk, sylt, fläsk,
 socker, skinka, mat, supar en frakter, ansvarade att glaset
 alltid stodo fulla, sådana gillen varo värdesatta för en del småbönder
 byns alla bönder varo självskrivna i byns gilleslag.
 Kaffebordet som vi skulle först nämna, det var det första gästerna
 blevo bjudna på innan de togo till kyrkan. Kaffebordet var väl
 besatt, med många sorters kakor, vetebrod, stora vetebrods kranar,
 kringlor, pepparkakor, mandelkakor, sockerskakor men den från
 tiden tillbaka högt uppsatta spelkakor som dominerade från
 1800 ^{talet} början på 1830 var ett stort bröllop i Simonstorp by i Ousby
 socken, stod ett tio tal spelkakor på bordet, husbonden i gården
 gick i slagen och tillade på dessa många kakor, och så
 detta ser ut som mitor, under bröllopet blev en väldigt skjutande
 för att hylla brudparet, förladbring med eldgnistor från en
 bössa föll ned på kamlaket och antände, och gården brann med.

det berättades i min barndom.

Jämlöse tid varo brud och brudgum nationaltäckta, västra gänngarna i sin dräkt, och senare var de i den svarta högtidsdräkten, det var in i senare delen av detta århundradet som den vita bruddräkten kom i bruk, och det var mer i släder och samhäll, var det de unga brudarna, på bruden kom det även bland de unga, men var det en brud som kommit ^{över} tynga sålde hon svart dräkt, vitt förkläde av sockersduk med spetsar och stoffa, det var ju en del av de burgnaste som lånade brudkrona från tyskan, men i flesta fall band de ihop en krona av mynten, och den skulle gömmas undan, och den skulle vara ^{att} sätta på henne till likklädsel. Men var bruden med barn, så fick hon ej bära brudkronan.

Nu går brölloppen mycket enklare till de gifter sig i all enkelhet med en par vittne och i all tygsket, och många gifter sig borgligt, men även kan ännu ett och annat kyrkligt bröllop förekomma, men den stora högtidliga gamla seden ^{är} borta.

I varje by fanns vanligtvis någon kvinna som var skyldig att kläda brudar och svepa lita, och det fössigick i gårdens lilla stuga,

och där fick ej någon inträda för än bruden var klädd.

Äreposten restes vid bröllopsgårdens vid försångskvisten, och vid utkörsele till landsvägen, också restes av ordborna vid vissa gårdar över vägen där de skulle passera, meradels av släktingar till brudparet. En släktare änka här i göinge gifte om sig, när de efter vigseln kom hem var vid en nedförs backe var ses en ärepost som de fick passera igenom, och denna var bland björkstavelarna inpängda svinatassar och hästastkan ka, och katvapannor, det gick fort med skjutsen då gen om denna post men var viss att humöret sjönk till nollpunkten när de passerat nämnda post, det var inte goda vänner till detta brudpar som ses denna ärepost.

Vid bröllopsgårderna var vid sommartiden majjäs med hoistar och lår från bröllopsgårdens till landsvägen.

Redan vid midnatten annandagens morgon samlades man till frukost i bröllopsgårdar. Brudparet hade talat sig i andra kläder än den de varit dagen förut. Den unga husmodern bar sedan nyckelknippen vid selen som en leken på hennes nya världighet.

Även denna dag slutade med ett gästebud av litnande art,
som föregående, om än i något mera aspråtslösa former.
Så fortgick det flera dagar framåt. Mamma fördrögs tiden
med kortspel och sampråk av varjehanda slag, som under den
tiden var i svang och ungdomen dansade kväer efter psäll,
med lika stort nöje. Inte minst för dem var därför ett
bröllop synnerligen efterlängtat, emedan det var liftydligt
med ett angenämt avbrät i de vardagliga förhållandena.
För så antingen den dag då de nygifna skulle flytta in i det
egna hemmet. Var det beläget i samma by, som bröllops-
gården speddte flytningen en av de första dagarna efter
bröllopet, och höll då i samband därmed välkommen, men gällde
flytningen en annan by eller annan socken speddte denna nder
mera högtidligare former. Då följdes man av släkt och vänner,
en hel rad av stjuvar, med bohav och gäster om varamdra i den
mått bråkiga ordning. Alla voro ivade och glada. Här och där
ünmed vägarma voro ärepostar sista, här och ^(här) ligo stjuvar dolda,
som lossade saker på samma sätt som då man för till vägen

i kyrkan. Dessa trakterades med brännvin, ost och bröd, sändan med speltkaka. Beträffande "förmingarna" få vi tillägga, att varje mora skulle skära upp sin kaka. Men höll mycket strängt på ordningen i berörda hänseende. Överledes skulle hon ha en smaksbit av denna, samt jämväl av andra kakor med sig hem. Då kakorna serverades gick man i seget runt kring bordet på vilket dessa stöda uppstaplade. Allmän sed var, att man skulle taga en bit av varje. Följden blev därför den att varje gäst fick ett större eller mindre knyte, som man sedan förde med sig hem, och det var barnens glädje när fäderna kom hem då varnades gillas kakor.

Vid den gard, som de nygifta gingo att taga i besittning, hade närliggande grannar alltid best en äsper utom för porten och en vid ingången till boningshuset. Här stod också: seget någon av byns mäktresonningar sedla att hälsa det ankommande nya gårdens folk och dessa gäster välkomna. Då husmodern gick in i sitt nya hem, hade hon en bakt oned sig, som hon medförs från föräldra hemmet. Denna släppte hon nu före sig in i stugan. Språng denna sak fram var detta betydligt med att ungdomarna

Skulle finna lycka och fröjd i det nya hemmet, tog den däremot sin tillflykt under bänkar och bänkar, varo utskälda i den avseende synnerligen föruddaga.

Välkomstgillet var icke sällan av lika lysande beskaffenhet, som brölloret. Någon gång varade det en par dagar. Sedan hade man att återgå till vardagliga förhållanden. Götebrödsdagarna varo ändlade och arbetet, som under en hel veckas tid legat åsida, tog åter sin början.